

Julius Edvard Mařák

(1832 - 1899)

Život

Julius Edvard Mařák se narodil v litomyřlské rodině Jana a Josefy Mařákových 29. března 1832. Finanční i kulturní prostředí Mařákovy rodiny poskytlo Juliovi dostatečné zázemí pro bezstarostné dětství i kvalitní vzdělání, zejména v rozvoji výtvarného a hudebního talentu. Mařák byl velice hudebně nadaný, o jeho vzdělání se staral Jan Chmelík, učitel Bedřicha Smetany. Nakonec však v umělcově osudu zvítězilo malířství. Oslovit ho musel především vzor, který měl v o patnáct let starším Antonínu Dvořákovi. Lze si snadno představit, že v nevelkém českém městečku působil Dvořák, malíř žijící jeden čas „až“ ve Vídni, jako skutečná celebrita, ke které malý Julius vzhlížel a snil o tom, že jednou dosáhne podobného postavení.

Studium na pražské Akademii, které je archivně doloženo jen ve školním roce 1852-1853, zavedlo Mařáka do ateliéru Maxe Haushofera, pocházejícího z Nymphenburgu u Mnichova. Na sklonku roku 1853 zamířil právě do Mnichova i Mařák, aby rozšířil své malířské vzdělání soukromým studiem u Eduarda Schleicha a Laeopolda Rottmanna.

Již od roku 1855 Mařák pravidelně navštěvoval Vídeň, kde na výstavách zdejšího uměleckého spolku vystavil několik svých obrazů, a tak se v roce 1860 rozhodl do Vídně přesídlit natrvalo. Živobytí si obstarával hlavně ilustracemi a výukou kreslení v měšťánských rodinách. Tak poznal i svou budoucí ženu Idu Pfeffermann, která byla nejprve jeho žačkou a od roku 1871 i manželkou.

Na začátku 70. let Mařák dosáhl prvního velkého úspěchu se státní zakázkou výzdoby vídeňského nádraží Františka Josefa I. Krátce po sobě Mařák sklídí úspěch se svými nejslavnějšími cykly Lesní samota (1877) a Rakouské lesní charaktery (1878), které vycházejí také knižně. Navzdory ne vždy kladným pražským ohlasům na jeho tvorbu je Mařák díky podpoře Josefa Hlávky v roce 1881 pověřen výzdobou z popela povstávajícího Národního divadla. Ani takto bohatý výčet úspěchů, dosažených dnes tak slavnými a ceněnými díly, neznamenal pro Mařáka a jeho rodinu, která se v roce 1875 rozrostla o dceru Josefinu, existenční jistotu a klid na práci. Chronická onemocnění Mařáka i křehké zdraví jeho ženy, stejně jako Josefiny, byly běžné nevídané překážky umělcova tvůrčího soustředění.

Až trvalé místo profesora pražské Akademie, kam Mařák nastoupil v roce 1887, umožnilo umělci soustředit své síly plně na práci. S plným nasazením se Mařák, věrný svému pracovnímu odhodlání a zápalu, věnoval novým obrazům. Obrazy, které vznikaly pod nadanými rukama Mařákových žáků, jejichž úspěch a uplatnění byly Mařákovi stejně důležitým závazkem jako jeho vlastní práce, která ho v předchozích desetiletích stála mnoho sil.

Julius Mařák zemřel 8. října 1899 v Praze. Jeho hrob se nachází na vyšehradském Slavíně.

Umělec

Výtvarný odkaz Julia Mařáka představuje ucelenou osobní zpodobnění z prožitků lesa, krajiny a přírody. Jeho důvěrný vztah a láska k přírodě se zrcadlí v každém díle, v nejmenší kresbě i velkoformátovém oleji. Mařákova malířská tvorba je syntézou výjimečného výtvarného talentu a důvěrného vztahu k přírodě, která byla pro umělce nevyčerpatelným pramenem motivů. Mařák dokázal mistrně komponovat krajinné záběry, Intimita a opuštěnost lesních zákoutí byla tomuto samotářskému malíři nejbližší. Také postavy, které se v jeho obrazech objevují jsou jen tichými pozorovateli lesního života.

Svůj koloristický talent plně rozvíjel i v uhlových kresbách, sloužících často jen k rychlému zachycení bezprostředních nápadů. Uhel pro Mařáka ale nebyl jen studijní technikou. Právě v uhlech provedl své nejslavnější realizace, mnohočetné cykly, jejichž výtvarná úroveň zajistila umělci obdiv. Osobitá uhlová technika mu nijak nebránila v suverénní práci s tvary a především se světlem, které hrálo v jeho tvorbě prvořadou úlohu.

Odlesky listnatých stromů dokázal Mařák zachytit s doslova živoucí přesností. Jako by se celé obrazy chvěly v jediném okamžiku, který se umělec rozhodl zachytit. Již dobová kritika oceňovala Mařáka více jako kreslíře než malíře. z dnešního pohledu vnímáme obě složky umělcovy tvorby rovnocenně, protože v jeho malířském díle naplno rezonuje jeho bytostný smysl pro barvu a světlo. Mařákova umělecká mnohostrannost zahrnovala také dokonalé ovládnutí leptu (grafická technika tisku z hloubky). Umělec sám často převáděl vlastní kresby do grafických předloh, protože byl mnohdy nespokojen s výslednými produkty rytců, pracujících na reprodukcích do dobových obrázkových časopisů. Ani Mařákova grafická tvorba nepostrádá tvůrčí jistotu, s jakou umělec pracuje v oleji či v kresbě.

Pedagog

V roce 1887 nastoupil Julius Mařák jako profesor krajinomalby na pražskou Akademii. Během dvanáctiletého profesorského působení prošly jeho ateliérem na tři desítky krajinářů. Řada z nich zůstává dodnes málo známá, mnozí z nich však patří k zakladatelům moderní české krajinomalby. Rozmanitost námětů, ale i rukopisná a koloristická individualita Mařákových žáků, představuje jeden z nejdůležitějších životních vkladů jejich učitele. Právě díky jeho pochopení pro individualitu mohla z krajinářů, kteří prošli Mařákovým školením, vzniknout skuteční umělci, kteří se nesporně zapsali do dějin české krajinomalby.

Stěží bychom ale mohli hovořit o přínosu Mařákových žáků pro krajinářství 20. století, pokud bychom si neuvědomili, že jejich autonomní umělecký vývoj byl podporován právě Mařákem. Ten pro svoje žáky získával nejen různá stipendia, ale především se snažil zprostředkovat prodej jejich obrazů, ať již soukromým mecenášům, nebo státu.

Mimořádně lidský, až otcovský přístup Mařáka ke svým studentům, kterým se snažil zajistit lepší životní perspektivu, než měl po celý svůj život on sám, Mařákova obětavá práce pro akademii, a především pro její žáky, je pro nás dnes stejně důležitou součástí pojmu Julius Mařák jako jeho vlastní tvorba.

Mezi nejznámější malíře, kteří prošli Mařákovým učením jsou Antonín Slavíček, František Kaván či Ota Bubeníček

Gustav Porš

(1888 - 1955)

Gustav Porš, rodným jménem Augustin, se narodil 2. února 1888 v početné rodině Antonína Porše, kartáčníka z Chrudimi. Všeobecného vzdělání umělec dosáhl v Kateřinské škole a chrudimské 1. měšťance. Poté byl přijat ke středoškolskému vzdělání na řezbářský obor s vysněným cílem pokračovat dále na umělecko-průmyslové škole. Osud ale rozhodl jinak a mladý Porš na přání svého otce nastoupil do učení jako návrhář střižního módního závodu Mladý & Puš. Talentu mladého Gustava si brzy všiml majitel závodu a poskytl Poršovi možnost soukromě navštěvovat hodiny u akademického malíře Jana Šína, který tehdy v Chrudimi pobýval.

Gustav Porš ale i nadále velmi toužil po dalším výtvarném vzdělání. Přání se mu nakonec vyplnilo, a to díky velké podpoře velkostatkáře Fr.J. Auersperga. Na jeho doporučení se dostal do Prahy. Zde byl přijat do soukromého ateliéru známého akvarelisty Václava Jansy. Po večerech se věnoval studiu na umělecko-průmyslové škole a současně docházel i do Vondruškovy grafické školy.

Posléze vstoupil na akademii výtvarných umění k profesorům Vlaho Bukovacovi a Janu Preislerovi. Z této doby pochází jeho figurální studie. Roku 1922 po návratu z vojny a ukončených studiích se rozhodl vydat na poznávací cestu po cizích krajích. Velmi inspirativní se mu stala Zakarpatská Ukrajina, Bosna, Hercegovina a Dalmácie. Bohaté zážitky z cest můžeme nalézt v mistrovských četných dílech. Po návratu z Balkánu se natrvalo usadil nedaleko rodné Chrudimi ve Skutči, kde žil a pracoval až do své smrti. Ve Skutči rovněž působil i jako učitel olejomalby a portrétu.

Při pražských studiích se mladý Porš potýkal s různými vlivy malířských mistrů, kteří ho ve větší či menší míře směřovali a ovlivňovali. Mezitím se pomalu rýsoval jeho osobitý malířský styl, díky kterému se již za svého života zařadil mezi uznávané umělce.

Do svých obrazů se snažil štětcem vtisknout náladu, kterou v něm vzbudila příroda v jednotlivých denních a ročních dobách. Dokázal tak osobitě zachytit charakter a krásu zdejší krajiny, pro diváka často v nezapomenutelných námětech a okamžicích. Od malování ho v pozdějším věku neodradilo ani závažné onemocnění plic, které mu znemožnilo za náměty svých obrazů podnikat dlouhé výlety do krajiny. Nadále pak tvořil v ateliéru své skutečné vily.

Jeho obrazy najdeme v mnohých chrudimských a skutečských rodinách a jako rodinné bohatství se tu dědí z generace na generaci.

A nejen díky tomu patří dílo Gustava Porše k trvalým hodnotám našeho výtvarného umění.

Josef Jambor

(1887 - 1964)

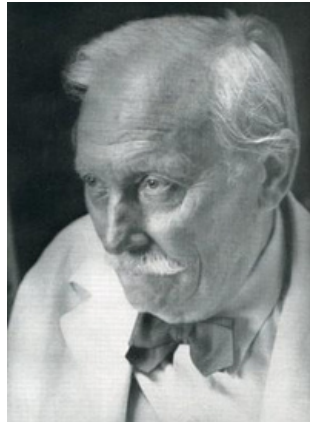
Josef Jambor se narodil 29. října 1887 v Pohledci u Nového Města na Moravě jako jedno z dvanácti dětí. Po absolvování zdejšího gymnázia odešel na přání rodičů do Brna, kde studoval zeměměřičství a obor kulturního inženýrství na České technice (dnes VUT Brno). V únoru 1914 podnikl cestu do Srbska, Bosny a Dalmácie. Po absolutoriu se jako inženýr hlásil na místo geometra v Srbsku, ale v důsledku první světové války musel upustit od práce na Balkáně a vrátit se zpět do své vlasti. Na radu Jana Štursy se přihlásil ke zkouškám na Akademii výtvarných umění v Praze. Byl přijat a začal navštěvovat přípravný kurz vedený profesorem Josefem Loukotou. V letech 1915-1917 studoval figurální malbu v ateliéru profesora Vlaha Bukovace. Poté přestoupil do grafické speciálky profesora Maxe Švabinského. V letech 1919-1920 ukončil semestr a bez absolutoria z Akademie odešel.

V roce 1917 se Jambor oženil s Josefou Annou Markalousovou. O rok později se jim v Praze narodil syn Josef a v roce 1926 dcera Alena. Štěstí jim ale nepřálo a manželství bylo rozloženo usnesením Krajského civilního soudu v Praze, a to údajně z viny manželky.

Josef Jambor se přestěhoval se synem Pepíkem z Nového Města na Moravě do Tišnova k Boženě Chalupové, která se záhy po rozvodu částečně starala o jeho rodinu. Dcera Alena nadále zůstala s matkou Josefou, která dosud žila v Praze-Bubenči. Ve třicátých letech Jambor tvořil řadu obrazů s motivy krajiny v okolí města Tišnov, jež se mu díky sňatku s Boženou Chalupovou stalo novým domovem. Maloval četné výhledy na město s horou Květnicí, obklopenou slunečními paprsky i podzimním listím, malebně zbarvené lesní interiéry, údolí řeky Svratky a další krajinné pozoruhodnosti Podhorácka.

Kouzlo horských dědin, samot, strání, lesů, kvetoucích luk a pastvin, bizarní scenérie mraků při rozednávání a západech, nálady deštivých dnů i jiskřivých zim se staly malíři zdrojem námětů jeho výtvarných děl.

Roku 1963 vážně onemocněl a podstoupil léčebný pobyt v plicním sanatoriu, kde vytvořil cyklus přibližně 90 tužkových kreseb a několika akvarelů z údolí řeky Svitavy a z interiérů léčebny. O rok později 17. září Josef Jambor v Tišnově zemřel, obklopen nejbližší rodinou. V roce 2016 vybrala Alena Jamborová svému otci místo k odpočinku, které se nachází na starém tišnovském hřbitově.

Oldřich Blažíček

(1887 - 1953)

Oldřich Blažíček se narodil 5. ledna 1887 v malé vesničce Slavkovicích u Nového Města na Moravě jako druhorozený syn venkovského krejčího. Blažíčkovi se za živobytím často stěhovali. Ze Slavkovic do blízkého Veselíčka, pak na Dvořiště a odtud do Rožné. Právě k Rožné, kde Blažíček strávil svá chlapecká léta, přilnul celým srdcem, a proto zdejší okolí zobrazoval nejčastěji. Malý Oldra, tak mu doma říkali, od mládí projevoval výtvarný talent a jak mohl, stále si něco kreslil. Přestože Blažíček každou volnou chvíli využíval k malování, sen o profesionální umělecké dráze se zdál být pro chudého chlapce z vesnice neuskutečnitelný.

Po ukončení měšťanky Blažíček nastoupil roku 1902 jako učedník do bratrovy natěračské dílny v nedaleké Bobrové, kam se rodina přestěhovala. Poté Blažíček pracoval v Praze 2 roky jako malíř pokojů. Na zimní měsíce se Blažíček vracel k bratrovi do Horní Bobrové a tam maloval obrázky krajín a série svatých. Po večerech si Blažíček také vyřezával loutky a s nimi hrál v Horní Bobrové představení. Tam se tehdy hojně rozvíjel kulturní život. Pro divadelní spolek Pokrok osmnáctiletý Blažíček vytvořil kromě dekorací také oponu. Opona byla v roce 1999 restaurována a dnes je uložena v obecním úřadě Bobrová.

Hrabě Gudenus vlastnil zámky Mitrov a Moravec. Poté co mu Blažíček ukázal několik studií lesa a krajiny, rozpoznal hrabě jeho talent. I samotný mladý malíř jej upoutal natolik, že mu po způsobu mecenášů 19. století umožnil svým doporučením a pravidelnou měsíční finanční pomocí studovat na tehdy ještě střední Uměleckoprůmyslové škole v Praze. Poté Blažíček studoval na pražské Akademii výtvarných umění (AVU), žil skromně a kromě malování pokojů si přivydělával také rýsováním v Klenkově ateliéru, kde se naučil architektonickému myšlení a vycvičil se v přesné perspektivní kresbě. Tomu později velmi pomohlo při malbě chrámových interiérů.

Při prázdninovém pobytu u bratra vznikaly v Křižanově a v nedalekém zámeckém parku ve Velkém Meziříčí Blažíčkovy krajinářské prvotiny. Protože krajinářská škola po smrti Julia Mařáka nebyla na Akademii obnovena, byl Blažíček přijat do ateliéru profesora Hanuše Schwaigera, do jeho školy figurální malby.

V roce 1912 vstoupil do Jednoty umělců výtvarných, jejímiž členy byli jeho učitelé, Hynais, Pirner i Schwaiger, a začal pravidelně vystavovat. Jeho sen o profesionální dráze malíře se začal úspěšně naplňovat. Blažíček rychle dokázal rozpoznat své schopnosti a svůj vlastní osobitý rozměr. Žák figurální školy se stal bytostným krajinářem, ale zároveň si vybudoval specifickou disciplínu, malbu chrámových interiérů, ve které neměl ve své době bezprostřední předchůdce, následovníky ani konkurenty.

Počátkem roku 1914 se v Uníně oženil s Boženou Rejzkovou. V listopadu téhož roku se mu narodil jediný syn Oldřich a v závěru 20. let si společně postavili vilu s ateliérem v Dejvicích na Hanspaulce. V dobrém životním rozpoložení se malíř s veškerou vervou zaměřil na zobrazování svého rodného kraje. Vysočina se svými břízkami a jeřabinami byla nejčastějším místem, kam jezdil pro krajinné podněty. Vedle krajin Blažíček maloval také slepé harmonikáře rybáře a kameníky, a to především pro jejich figurální malby, i když neopomíjel ani dokumentární charakteristiku. Oba zájmy jsou u Blažíčka nerozlučné. Viděl krajinu ve spojení s lidmi a jejich prací. Blažíček byl kolorista. Radost z barvy je u malíře viditelná v každém jeho díle. Blažíčkova paleta byla barevně malebná a harmonická.

Úspěšný start mladého umělce narušila 1. světová válka. V ní se nebojovalo o umění ale o život. I ve válce se snažil zůstat malířem. Skicoval své válečné kolegy na koních a portrétoval důstojníky. Během války nebyl obchod s uměním na 1. místě, ale i přesto se pro malíře našly příležitosti k přivýdělků. Po ukončení války se Blažíček s velkým nasazením pustil do práce. Maloval a vystavoval jak doma, tak za hranicemi, v Evropě i v Americe. 20. léta jsou pro Blažíčka jednoznačně úspěšná. Hned v roce 1921, kdy mu bylo teprve 34 let ho Tomáš Garrigue Masaryk jmenoval profesorem Vysoké školy architektury. Na ČVUT působil až do uzavření vysokých škol v době německé nacistické okupace.

Blažíček se však především uplatnil jako krajinář, a to ve chvíli, kdy česká krajinomalba dosahovala vývojového vrcholu impresionismem v interpretaci Antonína Slavička. Blažíček rychle dospěl k vlastní osobitě vyhraněné formě krajinářského realismu. Nešlo mu ani o jednostranné realistické podání viděného přírodního záběru, ani o pouhý výraz subjektivního dojmu, ale snažil se obě složky uvést v soulad. Maloval rychle lehkým a pružným štětcem s měkkým nánosem barvy. Tvořil lehce, spontánně a s radostí. Radostná pohoda, která vyzařuje z Blažíčkových krajin, souvisela s malířovým povahovým založením. Byl považován za člověka přímočarého, optimistického a energického. Po válce rychle obnovil své pobyty v přírodě, na Slavíkově a Vysočině. Maloval v Javorku u Jimramova, v Bobrové, v Novém Městě na Moravě, kostely ve Žďáru nad Sázavou či v Předklášteří u Tišnova.

Blažíček byl malířem plenéru, ve všech ročních obdobích maloval pod širým nebem, často v zimě, ale nejraději v předjaří, kdy taje snůh.

Na zahradě svého domu maloval Oldřich Blažíček ještě 2 dny před náhlou a nečekanou smrtí rozkvétající jablonové květy. Odešel od své práce předčasně, 3. května 1953, právě v době, kdy na jeho milované vysočině tály poslední zbytky sněhu.

František Cína Jelínek

(1882 - 1961)

František Cína Jelínek se narodil 6. června 1882 v Praze - Karlíně. Pochází z rodiny hostinského. Mladému Františkovi se mohlo dostat kvalitního vzdělání. Vystudoval gymnázium v Křemencově ulici v Praze, později byl přijat na UMPRUM, kde studoval malbu u Emanuela Krescence Lišky. Svá studia završil v letech 1899-1907 jako žák pražské AVU, kde docházel do ateliéru Vojtěcha Hynaise a krajináře Rudolfa z Ottenfeldu. Díky průpravě u prof. Hynaise se Cína Jelínek nějaký čas věnoval portrétní malbě, ovšem srdce ho táhlo do otevřené krajiny.

Přezdívkou „Cína“ se chtěl odlišit od mladšího kolegy - studenta akademie, který byl také Františkem Jelínkem. Krajinář si převzal z německého Franzina (František) poslední dvě slabiky ve fonetické podobě - zina [cína]. Přátelé mu pak mnohdy neřekli jinak než Cíno.

Po absolvování AVU se vydal na studijní cesty po Německu a Jugoslávii. Prakticky ihned po dokončení studií začal cestovat po vlasti a zachycovat krásy její krajiny. Pod dojmem Slavíčkových děl se nejprve vydal na Vysočinu, kam se po celý život vracel. Zejména do okolí obce Křižánky, kde si později postavil chatu. Rovněž rád jezdil do okolí Svratky a na Benecko.

Jeho tvorba je realistická a romantická. Rád maloval v přírodě, hlavně české horské krajiny zimní i letní nálady. Své vzory viděl v Kavánovi, Mařákovi a Slavíčkově, ale nepodleh jim a vytvořil si svůj osobitý krajinářský styl malby. Nikdy si neoblíbil civilizační prvky, proto se zaměřoval na krajinné oblasti plné dynamiky.

František Cína Jelínek se přátelil s Otou Bubeníčkem a Oskarem Fialou. Spolu pak často vyráželi do plenéru a vzájemně se ovlivňovali a předávali si své malířské zkušenosti. Dle Tomana zejména zkušenější Bubeníček zasvěcoval Cínu Jelínka do tajů malířství. František Cína Jelínek byl členem Jednoty umělců výtvarných v Praze a účastnil se skoro všech jejích výstav. Souborné výstavy měl v Hradci Králové (s O. Bubeníčkem), roku 1917 v Rubešově galerii v Praze a v listopadu 1924 v Topičově salonu. Zde vystavil na 54 obrazů. Umělec byl rovněž nadšeným sportovcem a lyžařem. Stal se také jedním z prvních propagátorů lyžování na Svratecku. Benecko ho dokonce jmenovalo svým čestným občanem.

Zemřel 3. února 1961 v Praze.